

OPASNOST - AMBROZIJA

Priručnik "Opasnost - ambrozija" je uradila organizacija "župa u srcu" u sklopu projekta "Opasnosti ambrozije" koji finansira Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja preko Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.

Izдавач: Župa u srcu

Ova publikacija nije komercijalna, već se distribuira kao besplatan primjerak radi boljeg upoznavanja stanovništva u Crnoj Gori o opasnostima koje donosi ambrozija.

SADRŽAJ:

O projektu "Opasnosti ambrozije"	3
Ambrozija - karakteristike	4
Šta je ambrozija?	4
Kako prepoznati ambroziju?	4
Vrste i nazivi ambrozije	4
Razvojni stadijumi ambrozije	5
Način razmnožavanja	5
Oblast rasprostiranja u svijetu	6
Oblast rasprostiranja kod nas	6
Ambrozija - alergeni potencijal	7
Uticaj na poljoprivredne prinose	9
Mjere i načini uništavanja	10

Literatura korišćena prilikom sastavljanja priručnika:

- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za suzbijanje i uništavanje korovske biljke ambrozija - *Ambrosia artemisiifolia L. (spp.)*;
- *Ambrosia artemisiifolia L. – REZERVE SEMENA U ZEMLJIŠTU, KLIJAVOST, RASPROSTRANJENOST I SUZBIJANJE* (mr Bojan Konstantinović);
- Guidelines for management of common ragweed, *Ambrosia artemisiifolia* (<http://www.EUPHRESCO.org>);
- American Academy of Allergy, Asthma & Immunology (AAAAI);
- Ambrozija brošura (Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore);
- Njemačka agencija za životnu sredinu.

O PROJEKTU

OPASNOST AMBROZIJA

Organizacija "Župa u srcu" je uz podršku Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja tj. Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u julu 2019. započela projekat "Opasnost ambrozija" kako bi javnost i građane upoznala sa opasnostima koje donosi dalje širenje ove invazivne biljne vrste. Ministarstvo poljoprivrede je prepoznao opasnost ove biljke i kroz javni poziv uključilo i nekoliko organizacija građanskog društva u borbu sa

ovim potencijalno velikim problemom po zdravlje ljudi i produktivnost poljoprivrednih kultura.

Građani Crne Gore, pa i Nikšića nisu dovoljno upoznati sa zdravstvenim problemima koje donosi širenje ambrozije, poljoprivrednici ne znaju koliko ambrozija utiče na prinos drugih uzgojnih vrsta, a sa problemom ambrozije se nedovoljno upoznaju najmlađi kao najugroženiji od alergija koje ona donosi. Sami građani ne znaju kako i na koji način uništavati ovu biljku, kao i da

je uništavanje ambrozije na sopstvenim imanjima njihova zakonska obaveza. Projektom je planirano čišćenje jedne lokacije pod ambrozijom na teritoriji Župe, izrada promotivnog filma, priručnika, kao i kampanja za upoznavanje građana, udruženja, mjesnih zajednica i poljoprivrednika sa ovom invazivnom vrstom i posljedicama ukoliko se ona ne bude organizovano i sistematski uništavala. Ukupna vrijednost projekta je 1000 eura, a period sproveđenja projekta je 4 mjeseca.

Ambrozija - karakteristike

Šta je ambrozija?

Ambrozija je jedna od polenski najopasnijih korovskih biljaka koja izaziva ozbiljne alergijske probleme po zdravlje oko 10-20% svjetske populacije. U poljoprivredi značajno utiče na smanjenje prinosa. Vrlo se teško uništava, a i veoma je otporna na klimatske uticaje.

Kako prepoznati ambroziju?

Ambrozija je jednogodišnja biljka koja naraste od metar do metar i po visine, a na plodnjem zemljištu i do 2 m. Ima vretenasti korijen. Stablo je uspravno razgranato, posuto grubim dlačicama, a na presjeku je četvrtastog oblika. Listovi su jajolikog oblika, posuti dlačicama, uskih režnjeva. Cvjetovi u obliku grozdastih cvatova su na vrhovima stabla ili grane. Žućkaste su boje. Cvjeta kasno u ljetu (jul, avgust) i u jesen, kada i oslobođa alergeni polen.

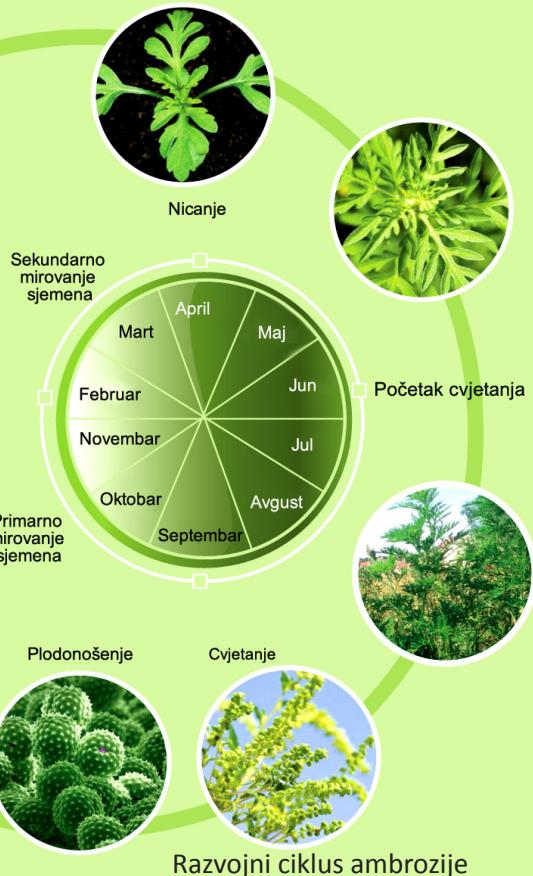
Vrste i nazivi ambrozije

Ambrosia artemisiifolia L. ili kako je narod nazvao ambrozija, pelenasta ambrozija, limundžik je jednogodišnja biljka, terofita i jedna je od 40 registrovanih podvrsta. Razmnožava se isključivo polno – sjemenom.

Period cvjetanja ambrozije za mnoge je najgori dio godine.

Razvojni stadijumi ambrozije

Ambrozija ima više razvojnih statusa po kojima se može prepoznati u zavisnosti od perioda godine. Obično u aprilu počinje nicanje, krajem maja ona je u juvenilnom statusu sa nekoliko raširenih listova i cvasti na vrhu, dok najveći problemi za stanovnike dolaze sa njenim cvjetanjem od početka jula do sredine septembra. U oktobru samo jedna stabljika može da osloboди do 60000 zrnaca sjemena za ubrazanu reprodukciju narednih 40 godina.

Način razmnožavanja

Ambrozija, kao i druge korovske biljke, na kraju godine formira svoju "banku sjemena" u zemljištu iz koje može da klija i da se razvija narednih 40 godina. Na samo jednoj biljci može da bude između 2000 i 60000 sjemenki koje u poznu jesen budu raznesene po zemlji. Sjeme i plodovi se rasprostiru pomoću vjetra (anemohorno), vode (hidrohorno), uz pomoć životinja (zoohorno preko izmeta, na koži ili krvnju) ili čovjeka (antropohorno) kao i jednostavnim rasijavanjem sjemena u blizini majčinske biljke (autohorno).

U zemljištu, na većim dubinama (iznad 40 cm) sjeme miruje i ne klija, ali može da bude aktivno sa prvim iskopavanjem, obično dubljim oranjem.

Klijavost svježe ubranog sjemena, nakon 12-15 nedjelja iznosi 80%, dok kasnije varira između 92 i 96%

Oblast rasprostiranja u svijetu

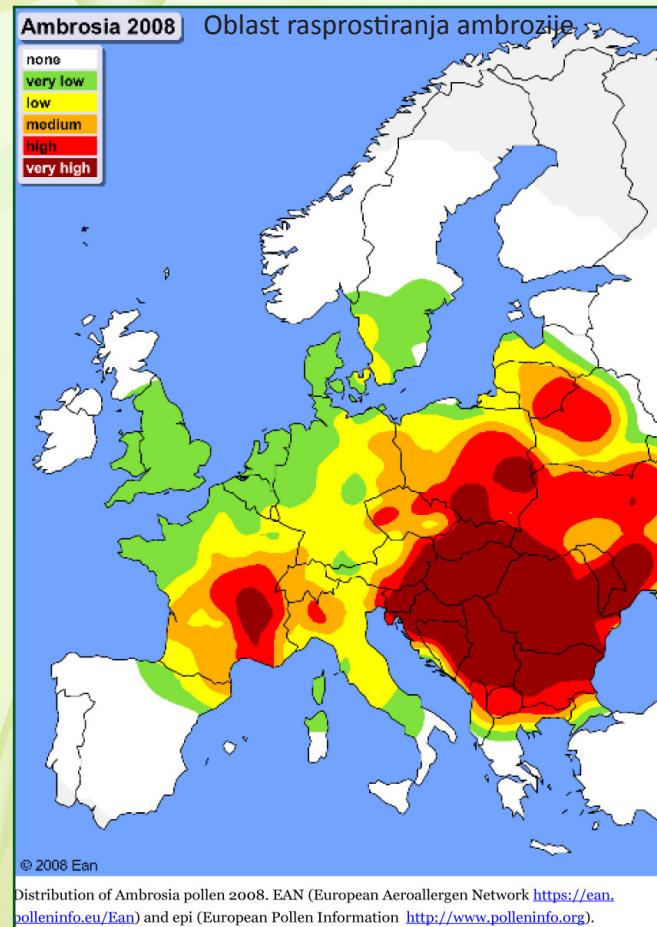
Ambrosia artemisiifolia L., je prvo bitno, kao endemska vrsta, bila stanovnik Sjevernoameričkog kontinenta. Kao korov, A. artemisiifolia je konstatovana u SAD prije 1838. godine.

Ambrosia artemisiifolia L. je adventivna biljka introdukovana u Evropu oko 1800. godine iz Sjeverne i Srednje Amerike, pretpostavlja se, sjemenom djeteline. Prisustvo A. artemisiifolia u Evropi prvi put je potvrđeno u Njemačkoj u mjestu Pfaffendorf, 1863. godine.

Kao i većina invazivnih biljaka, najčešće je prisutna na otvorenim staništima, poljoprivrednim površinama, po obodima kanala, uz puteve i obale rijeka. Širom svijeta, sve vrste ambrozija se sreću najčešće između 45° i 30°, sjeverne i južne hemisfere. Zastupljena je na svim obradljivim zemljištima, a uspijeva i na glini, mulju i pjeskovitim zemljištima.

Oblast rasprostiranja kod nas

Prema podacima Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u Crnoj Gori ambrozija je zabilježena tek početkom 2000. godine. Do sada je evidentirana na području Bara, Boke, Podgorice, Danilovgrada, Nikšića, Kolašina, Bijelog Polja i Berana. Programom monitoringa alergenog polena u Crnoj Gori je tokom 2019. planiran monitoring polena od ambrozije na mjernim mjestima u Nikšiću, Podgorici, Baru, Tivtu i Mojkovcu nakon čega će se znati više o količini polena ambrozije u ovim gradovima.

Uticaj na poljoprivredne prinose

Ambrozija zakoravljuje gotovo sve usjeve i zasade, brzo se širi i postaje dominantna. Naročito je prisutna u širokorednim usjevima i na strnjštima. Ambrozija sve češće:

- Umanjuje prinos gajenih usjeva – konkurenti su za svjetlost, vodu i hranljive materije;
- Umanjuje kvalitet usjeva – prisustvo sjemena korovskih biljaka nije poželjno ili je zabranjeno;
- Odlaže žetvu – prisustvo ovog korova može odložiti zrenje i podići nivo vlage gajenih biljaka;

- Umanjuje ili sprječava protok vode – biljna masa negativno utiče na protok vode u kanalima za navodnjavanje i odvodnjavanje;

- Negativno utiče na zdravstveno stanje usjeva – djeluje kao alternativni domaćin štetočinama i prouzrokovaca biljnih bolesti.

Svojim prisustvom mijenja mikroklimatske uslove pri osnovi usjeva i doprinosi povećanom nivou vlage.

Ambrozija

alergeni potencijal

Polen se pod uticajem vjetra širi i do 100 km.

Od svih alergija ambrozija je uzročnik u 50-60% slučajeva.

Samo desetak polenovih zrna po m³ vazduha izaziva veću alergiju od 50 polenovih zrna trava.

Sa jedne biljke ima 1350 miliona polenovih zrnaca sa 52 jedinjenja koja su alergena.

KAKO ALERGIJE UTIČU NA NAS

1. Polen ulazi u oči, nos i pluća, kada ovi alergijski okidači uđu u tijelo čovjeka koji ima alergije njegov imuni sistem je preopterećen.

3. Antitijela napadaju na alergijske ćelije, čime se oslobođaju jake hemikalije unutar tkiva u kontaktu sa alergijskim okidačem. Glavna hemiklijija, nazvana histamin, irritira tijelo, prouzrokujući svrab, otekline i reakcije.

2. Tijelo počinje da proizvodi antitijela koji počinju da se bore protiv okidača.

4. Izazvana je alergijska reakcija koja se ogleda u vlaženju nosa i očiju, golicanjem grla i nosa, kijanjem, zapušenim nosom, i sinusima, kao i simptomima astme.

Revised 2016

U vrijeme cvjetanja ambrozije, alergije se manifestuju u vidu travnate groznice, začepljenja nosa, kijanja, kašla, otezanog disanja, raznih osipa na koži, problema u varenju i konjuktivitisa. Dugogodišnje izlaganje polenu ambrozije vodi u alergijsku astmu i nanosi nesagledive zdravstvene posljedice.

Ogromna produkcija polenovih zrna i prenošenje polena vjetrom, omogućavaju da se polenova zrna prenesu na udaljenosti od 10 do 100 km. Polen ove biljke pronađen je u preko 60.000 godina starim interglacialnim depozitima u Kanadi.

Jedan gram polena Ambrosia artemisiifolia L. sadrži 30-35 miliona polenovih zrna, a jedna biljka tokom godine može proizvesti više od 45 grama (<1350 miliona polenovih zrna) polena.

Mjere i načini uništavanja

Poseban problem ambrozije je njeno suzbijanje zbog visoko regenerativnih svojstava koje ona ima. Suzbijanje se treba obavljati prije sezone cvjetanja, tj. oslobođanju polena, u periodu od juna do avgusta (zavisno do lokaliteta). Ekološki najispravniji načini suzbijanja su čupanje biljke iz korijena ili košenje. Prvi način pruža bolje rezultate, jer se na košenim biljkama razvijaju novi bočni izdanci.

Sezonske mjere odnose se na mehaničko uništavanje (košenje, čupanje) prije svega u gradskim i seoskim sredinama. Košenje (dva puta godišnje) daje dobre rezultate, jer se drastično smanjuje broj muških cvasti (samim tim i količina polena). Trajno suzbijanje se odnosi na biološku borbu protiv ambrozije. Da bi suprostavljanje bilo efika-

sno, glavno pitanje je gdje ovaj korov ne može da opstane? Odgovor je na travnatim terenima gdje biljke rastu tjesno jedna uz drugu. Znači, eliminisanjem otvorenih, golih površina ovoj travi se oduzima glavno stanište. Ukoliko bi ivice puteva, jarkova, zemljane površine u naseljima i bilo gdje drugdje, pokrivala košena, gusta trava, ova neugodna biljka velikim dijelom bila bi uklonjena.

U poljoprivrednim usjevima određene rezultate daju agrotehničke mjere - plodored, obrada zemljišta (oranje, tanjiranje), njega usjeva (okopavanje, kultivisanje, plijevljenje) i sl. Hemski način suzbijanja ambrozije vrši se upotrebom herbicida sa kontaktnim i totalnim djelovanjem u skladu sa zakonom kojim su uređena sredstva za zaštitu bilja.

UKOLIKO UOČITE PRISUSTVO AMBROZIJE DUŽNI STE JE SUZBITI RADI SPREČAVANJA NJENOG DALJEG ŠIRENJA, U CILJU SMANJENJA NJENOG NEGATIVNOG UTICAJA NA ZDRAVLJE LJUDI I PRINOSA U POLJOPRIVREDI.

Pravilnikom o fitosanitarnim mjerama za suzbijanje i uništavanje korovske biljke ambrozija - *Ambrosia artemisiifolia* L. (spp.) obavezu uništavanja ove korovske biljke imaju:

- vlasnici nepokretnosti poljoprivrednog obradivog i neobradivog zemljišta, šuma, lovišta;
- vlasnici i korisnici građevinskog zemljišta;
- pravna lica koja upravljaju vodotocima, javnim putevima, željezničkim prugama, nacionalnim parkovima i zelenim površinama.

Za sve one koji ne budu uništavali ambroziju na posjedima kojima gazduju zakon je propisao novčane kazne.

Keep in touch. Visit us on:

www.zupa.today

Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost organizacije Župa u srcu i ni na koji način ne odražava stavove Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore.